

”Een palm in je achtertuin is al vrij

Klimaatverandering loopt als een rode draad door het werk van taxonoom Marco Hoffman. Planten, heesters en bomen overleefden enkele decennia geleden de koude winters in Nederland niet. Nu doen ze het uitstekend in ons klimaat. “Een enkele keer, zoals in 2012, zie je vorstschade, maar dit komt steeds minder vaak voor”, vertelt hij.

Naktuinbouw geeft de naamlijsten van houtige gewassen en vaste planten uit. Daarin staat een handelsoverzicht van alle gewassen en rassen uit Nederland en Europa. Jaarlijks melden kwekers, beurzen en veilingen meer dan duizend nieuwe namen aan. “Die lijsten geven ons haarfijn inzicht in de veranderingen binnen het sortiment”, legt Marco Hoffman uit. Hij is al jarenlang nauw betrokken bij het onderzoek naar klimaatverandering en de invloed ervan op planten. Eerst bij de Wageningen UR, PPO en sinds 2014 bij Naktuinbouw.

Temperatuurstijging

“Op een enkeling na twijfelt niemand over de verandering van het klimaat die de afgelopen decennia plaatsvond. Vooral de laatste twintig jaar is de gemiddelde temperatuur in West-Europa schrikbarend en onnatuurlijk snel gestegen”, gaat hij door. “De winters zijn milder en natter. Bovendien krijgen we steeds vaker te maken met extremen, zoals bijvoorbeeld de hagel in Oost-Brabant van

afgelopen zomer. Dat dit gebeurt, is wetenschappelijk aangetoond. Klimaatdeskundigen weten alleen nog niet precies wat er met de luchtstromen in de zomer gaat gebeuren. Blijven ze overwegend vanuit het zuid-westen komen of draaien ze meer naar het oosten? Als dat gebeurt, verandert ons klimaat nog meer. Nog maar te zwijgen over het stijgen van de zeespiegel.”

Tegelijkertijd constateert Hoffman veranderingen door urbanisering. De steden nemen in omvang toe. In stedelijke gebieden stijgt de temperatuur verhoudingsgewijs nog meer, doordat het groen verdwijnt en plaats maakt voor stenen. Het wordt er ook droger. Veel neerslag verdwijnt vrijwel direct in het riool. “Daar moeten we op inspelen met meer en gerichte beplantingen en groene daken die het hemelwater langer vasthouden”, vindt hij.

Andere soorten

De taxonoom bracht in kaart welke effecten deze klimaatsverandering heeft op het sortiment cultuurplanten.

Muurleeuwebek (*Cymbalaria muralis*)

normaal”

Tuinplanten die tot de jaren vijftig nog bekend stonden als matig winterhard staan nu tien tot vijftien jaar probleemloos buiten. Als ze eens bevroren, zijn ze gemakkelijk te vervangen. Hij constateert dat kwekers meer ‘zachtere’ soorten aanmelden voor het kwekersrechtonderzoek dan in het verleden. Zoals de sierheester *Viburnum tinus* of het gras *Pennisetum alopecuroides*. Uiteraard werken veredelaars ook aan winterhardheid. Hierdoor zijn ook door rasverbetering deze milde gewassen steeds beter geschikt voor het Hollandse klimaat.

Maar er is meer gebeurd. Mensen zijn gaan reizen naar Zuid-Europa of nog verder weg. Zij zijn gefcharmeerd geraakt van de plantengroei in andere landen en associëren dit met vakantie. Er is dus ook meer vraag naar exotische soorten, zoals olijven en lavendel. Juist deze planten houden van een warm en droog klimaat. Ze zijn uitstekend geschikt voor bijvoorbeeld een stedelijke omgeving in combinatie met het opwarmende klimaat. “Een palm in je achtertuin is al vrij normaal.”

Invasieve exoten

De natuur reageert op het verschuiven van klimaatzones, want planten verhuizen mee. Dat laatste gaat echter minder snel. Toch duiken er spontaan plantensoorten op, die van nature niet in Nederland thuishoren. Neem bijvoorbeeld de muurleeuwebek (*Cymbalaria muralis*). Deze kleine rotsplant komt van oorsprong uit Zuid-Europa. Het heeft zich inmiddels hier gevestigd en is in groten getale te

Pevano's tuin (Palmvrienden.net)

vinden op oude stadsmuren en in trottoirs.

Heeft de migratie spontaan plaatsgevonden, dan is het een natuurlijk verschijnsel. Maar vaak vindt er verwildering plaats vanuit tuinen. Veruit de meeste nieuwe soorten groeien bescheiden en geven geen economische of ecologische schade. Als nieuwe soorten zich te dominant gedragen in hun nieuwe omgeving, krijgen ze soms het stempel ‘invasieve exoten’. Een streng beleid van het ministerie EZ moet de ontwikkeling van invasieve exoten tegenhouden. De NVWA die hier namens EZ op toeziet, legt de handel dan beperkingen op. Net als de meeste andere EU-lidstaten had Nederland tot voor kort zijn eigen lijst met invasieve exoten.

Gevolgen voor de tuinbouwsector

Sinds augustus 2016 is er een Europees verbod op sommige soorten vanuit een zogenaamde ‘Unielijst’. Deze breidt de komende jaren verder uit. Lastig daaraan is dat Europa verschillende klimaatzones heeft. Een plant die door een zuidelijke lidstaat is bestempeld tot invasieve exoot hoeft in Nederland geen overlast te

veroorzaken. Voorbeelden daarvan zijn kardinaalsmuts (*Euonymus fortunei*) en de vederesdoorn (*Acer negundo*). Hoffman: “Zo’n gewas mag vervolgens niet in het handelsverkeer komen, ook niet in Nederland. Dat is op zijn minst discutabel, want het kan grote gevolgen hebben voor de tuinbouwsector en voor gebruikers.”

Uitdaging

Door het wereldwijde handelsverkeer krijgen Nederlandse kwekers ook te maken met nieuwe ziekten en plagen. Een voorbeeld daarvan is de bacterieziekte *Xylella*, die een quarantaine-status heeft. Sommige geïmporteerde ziekten overleven alleen in kassen, maar ook steeds vaker buiten in de natuur.

“Maar zo extreem hoeft het niet eens te zijn”, meent Hoffman. “We krijgen te maken met een langer groeiseizoen. Daardoor blijven organismen langer in leven of er ontstaat een extra generatie. Dit zorgt dan voor een flinke verhoging van de infectiedruk. Gezien de afname van het pakket chemische correctiemiddelen, ligt hier nog een enorme uitdaging te wachten.”